

FMV ÖZEL FLORYA IŞIK İLKOKULU
2023-2024 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI

EKOLOJİ SÖZLÜĞÜ

Alo Sa

A

AFET: Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım.

ATIK: Hastane, ev, fabrika vb. yerlerde kullanılmış, artık işlenmez veya çevre için zarar oluşturan her türlü madde. Üretimden tüketime kadar olan tüm aşamalarda ortaya çıkan ve kullanıcının artık işine yaramayan maddelerin tamamı.

AÇIK HAVZA: Sularını denize ulaştırabilen havzalar. Açık havzalar, akarsuların kıyı kesimlerde denize ulaştıkları ve nemli iklim bölgelerinde görülür.

ADAPTASYON (UYUM): Bir canlının belirli biyotik ve abiyotik koşullara sahip bir ortamda yaşayabilmesini sağlayan yetenek ve özelliklerin tümü.

AĞAÇ: Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki.

ATIK: Hastane, ev, fabrika vb. yerlerde kullanılmış, artık işlenemez veya çevre için zarar oluşturan her türlü madde.

ATMOSFER: Yeri veya herhangi bir gök cismini saran gaz tabakası; gaz yuvarı.

B

BASKIN TÜR: Komünite içinde sayı ve faaliyet bakımından öne çıkan türlere verilen isimdir. Su ekosistemlerinde genel olarak baskın türlere rastlanmazken kara ekosisteminde genel olarak bitkiler baskın türdür.

BESİN: Yenilebilir, beslenmeye elverişli her tür madde; gıda. Yaşamak, varlığını sürdürmek için gerekli şey.

BİTKİSEL: Bitki ile ilgili, bitki cinsinden olan.

BESİN KAYNAKLARI: Besin kaynaklarının birinci halkasını yeşil bitkiler oluşturmaktadır. İkinci halkasını bitkilerle beslenen otoburlar, üçüncü halkasını ise etoburlar meydana getirmektedir. İnsanlar hem bitkiler ile hem hayvanlarla beslenen gruba girmektedir.

BESİN ZİNCİRİ: Canlılar topluluğundaki organizmaların beslenme alışkanlıklarını yansıtan ve besin ağının bir parçasını oluşturan bir kavram.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ (BMBCS) [UNITED NATIONS CONVENTION ON CONSERVATION OF BIOLOGICAL DIVERSITY (UNCBD)]: 1992 yılında imzalanan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir kullanımı ile genetik kaynakların kullanımından doğacak faydanın adil şekilde paylaşımı konularında atılan önemli bir adımı oluşturmaktadır. Sözleşme, biyolojik çeşitliliğin ve biyolojik kaynakların, etik, ekonomik yarar ve insanların geleceği açısından korunması gerektiğini kabul etmektedir. Bu şekilde, uluslararası toplum biyolojik çeşitliliğin korunması konusunda, sektörel yaklaşım yerine ilk defa bütüncül bir yaklaşım sergilenmiştir. Türkiye Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne 1996 yılında taraf olmuştur.

BİYOÇEŞİTLİLİK: Deniz ve kara sularındaki ekolojik ortamda yer alan canlılarda gözlenen değişkenlik.

C

CANLI: Yaşamakta olan, yaşayan; diri.

Ç

ÇEVRE : Kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam.

ÇEVRE KORUMA PLANI: Bitki ve hayvan türleri ile bunların yaşam alanlarını ve alıcı ortamları korumak ve geliştirmek üzere ülke, havza veya alan bazında yapılan planlar.

ÇEVRE KORUNMASI: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye yönelik çalışmaların bütünü.

ÇEVRE UNSURLARI:: Fiziksel ve biyolojik unsurlar olarak ikiye ayrılır:

ÇÖLLEŞME : Genellikle aşırı otlatma, yaygın ormansızlaştırma ya da aykırı tarım ve sulama uygulamaları sonucunda toprağın çöl haline gelmesi süreci.

ÇÖP : Yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsi.

D

DEFLASYON: Gevşek toprak materyalinin rüzgâr tarafından tamamen taşınması sonucunda ana materyal ya da kayanın atmosfer etkilerine tamamen açık hâle gelmesi olayı.

DEGREDAŞYON: 1) Erozyonla yüzeyin düzleşmesi veya alçalması. 2) Ekolojik denge açısından bozulma. 3) Arazinin veriminin düşmesi.

DEMOGRAĞİ: İnsan topluluklarının istatistik karakteriyle ilgilenen sosyoloji ve antropoloji dalı. Özellikle toplam nüfus, nüfus yoğunluğu, doğum ve ölüm oranları, göçler, evlilikler, gibi olayları incelemektedir.

DİRENÇ: Bir organizmanın veya ekosistemin biyotik ve abiyotik baskı faktörlerine (su noksanlığı, aşırı düşük ve yüksek sıcaklıklar, hava kirliliği, zararlılar, gibi) dayanma yeteneği.

DOĞA: Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi; tabiat, natür.

DOĞAL: Doğada olan, doğada bulunan.

DOĞAL AFET: İnsan eliyle önlenemeyen sel, fırtına, deprem, dolu vb. felaketlerin her biri; tabii afet, katastrof.

DOĞAL GAZ : Yerkabuğunun altında, belli jeolojik oluşumlarla gerçekleşen, metan ve hidrokarbonlar içeren yakıt.

DÖNGÜ : Herhangi bir olayın birden fazla tekrarlanması.

E

EKİLEBİLİR ALANLAR: Tarımsal üretim, çayır, mera, otlak, sebze bahçesi, nadas amaçlı olarak kullanılmakta olan veya kullanılabilir olan alanlar. Terk edilen tarım alanları buna dahil değildir.

EKOLOG: Ekoloji bilimiyle uğraşan bilim insanı.

EKOLOĞİ : Organizmaların birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkileri inceleyen bilim dalı.

EKOSİSTEM : Birbirleri ile ve cansız ortamlarla ilişki içinde olan kendi içinde yeterli bitki ve hayvan topluluğu.

ENDEMİK : Belirli bir bölgenin yerli türü.

ENERJİ: Maddede var olan ve ısı, ışık biçiminde ortaya çıkan güç.

EROZYON : Havanın yâda insanların müdahalesi sonucunda kaya parçacıklarının ve toprağın asil yerlerinden kopmaları, taşınmaları ve başka bir yerde kalmaları süreci.

F

FENOLOJİ: Bitki ve hayvanların her yıl tekrarlanan hayat dönemlerini zaman açısından ele alan bilimsel çalışma alanı.

FENOTİP: Ortam koşullarına göre şekillenmiş, belli fizyonomik, morfolojik görünümdeki farklı bireyler. Genotipin çevre özelliklerine göre şekillenmesiyle oluşmaktadır.

FİZYOLOJİ: Bitki ve hayvanları meydana getiren doku ve organların görevlerini ve bu görevlerin nasıl yerine getirildiğini inceleyen bilim dalı.

FLORA : Bir yöre ile ilgili bitki yaşamı.

FOTOSENTEZ : Klorofil içeren bitkilerin atmosferdeki karbondioksitten ve sudan, güneş ışığını enerji kaynağı olarak kullanarak karbondioksit oluşturması, serbest kalan oksijenin ise atmosfere bırakılması süreci.

G

GERİ DÖNÜŞÜM: Atıkların yeniden değerlendirilmesi durumu.

GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİ : İnsanlar üzerinde olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkiler yaratan, arzu edilmeyen sesler. Gürültü kirliliğinin başlıca kaynakları arasında uçakların çalışması, yol trafiği, inşaat ve ağır donanım bulunmaktadır.

H

HABİTAT: Bitkinin doğal olarak yetiştiği yer, yurt.

HAVA: Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

HOMEOSTASİS: Hücreden biyosfere kadar olan tüm sistemlerin sahip olduğu kendini ayarlama ve onarma gücü. Organizmalar çok değişken yapıda olan çevresel koşullarda yaşantılarını sürdürmektedir. Ancak fizyolojileri sayesinde iç koşullarını sabit tutma yeteneğindedirler. Bu düzenleme iç faktörlerin dış faktörlere göre ayarlanmasıyla sağlanmaktadır.

HORİZON: Fiziksel ve kimyasal özellikleri farklı olan toprak katı.

HUMUS: Ölmüş bitkisel ve hayvansal maddelerden ve bunların organik ayrışma ürünlerinden oluşan organik madde.

i

İKLİM: Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumu.

JEOLOJİ: Yer bilimi.

K

KARBON AYAK İZİ: Birim karbondioksit cinsinden ölçülen, üretilen sera gazı miktarı açısından insan faaliyetlerinin çevreye verdiği zararın ölçüsüdür.

KARBONDİOKSİT: Renksiz, kokusuz, yoğunluğu 152,0 °C'de ve 36 atmosfer basıncında kolayca sıvılaştıran ekşimsi tatta bir gaz (CO₂).

KAYNAK: Bir suyun çıktığı yer; eşme, göz, kaynarca, pınar, memba.

KİRLİLİK : Çevrenin insan, bitki ve hayvan yaşamı açısından tehlikeli ya da potansiyel olarak tehlikeli olacak derecede kirlenmesi; bozulmayan yada dağılmayan atık materyalin çevreye bırakılması.

KÖK: Bitkileri toprağa bağlayan, topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm.

KURAKLIK: Yağışsızlık.

KÜRESEL ISINMA: Atmosferde karbondioksit ve ısıyı tutan diğer gazların düzeyinin yükselmesi.

M

MADENCİLİK: Yer kabuğunu oluşturan taş ve topraklarda metal, maden cevheri çıkarma işlemi. Maden bazen yüzeyden (açık madencilik), çoğu kez açılan galeri ve ocaklardan (kapalı madencilik) çıkarılmaktadır.

MAKRO İKLİM: Geniş alanları etkisi altına alan iklim. Akdeniz iklimi, tropikal iklim gibi.

MALÇ: Yaprak, dal, bitkilerin hasattan sonra toprak üzerinde kalan kısımlarından oluşan organik kalıntı. Bunlar toprak yüzeyini örterek toprağı erozyona karşı korumaktadır.

MANTAR: Toprak oluşumu ve organik maddenin parçalanmasında önemli rol oynayan basit yapıli bitkisel canlı. Klorofil içermeyen bu canlılar, fotosentez yapamamaktadır. Bitkilerin odunsu dokularında yaşayarak onların ayrışmasını ve toprağın organik madde yönünden zenginleşmesini sağlamaktadır.

N

NESLİ TEHLİKENEN TÜR: Yaşam ve yayılış alanının tamamından veya bir bölümünden yok olma tehlikesi altında bulunan bir tür.

NESLİ TÜKENME: Bir türün, üremesinde başarısızlığa uğranması, kalan tüm fertlerinin ölmesi, çevresel değışikliğe uyum sağlayamama nedenleriyle o türün evrimsel olarak yok olması.

O

OKSİDASYON: Bir maddeye oksijen ilavesi ile meydana gelen kimyasal değişiklik.

OKSİJEN: Atom numarası 8, atom ağırlığı 16 olan, hidrojenle birleşerek suyu oluşturan, rengi, kokusu ve tadı olmayan, havada beşte bir oranında bulunan bir gaz; (simgesi O).

ORGANİK MADDE: Çeşitli derecede ayrışmış toprakta bitki ve hayvan kalıntıları.

ORGANİK TARIM: Toprak, su, bitki, hayvan ve doğal kaynaklar kullanılarak organik ürün veya girdi üretilmesi ya da yetiştirilmesi, doğal alan ve kaynaklardan ürün toplanması.

P

POPÜLASYON: Varlık, nüfus.

S

SERA: Sebze ve meyvelerin yetiştirildiği ve hava şartlarına karşı korunduğu cam ve naylonla kaplı yer; limonluk, ser (II), tavhane.

SERA GAZI: Sera gazları, Dünya'nın yüzeyi, atmosferi ve bulutları tarafından yayılan kızılötesi radyasyon spektrumu dahilinde belirli dalga boylarındaki radyasyonu emen ve yayan, atmosferin hem doğal hem de antropojenik gaz hâlindeki bileşenleridir.

SU: Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde.

SÜRDÜRÜLEBİLİR: Aynı düzeyde veya biçimde devam edebilen.

T

TARIM: Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması; ziraat, kültür.

TOPRAK: Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü; kara yer, hâk, türap.

Y

YAĞMUR: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumunda olanı; yağar, yağış, baran.

VERİM: Çalıştırılan, işletilen, bakılan bir şeyin verdiği sonuç veya bu sonucun niceliği; mahsul, randıman.

Z

Zooloji : Hayvan bilimi.